

ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΣΤΑ ΚΑΤΕΧΟΜΕΝΑ

Αναζητώντας τα ίχνη του Κυπριακού Ελληνισμού

«Οι ερειπωμένοι τοίχοι τους, οι πύργοι και οι εσωτερικοί τους χώροι, σιγά, αλλά σταθερά συγχωνεύονται και πάλι με τους βράχους, με τη γη...», διαβάζει κανείς στο βιβλίο που συνέγραψε η Γερμανίδα Ζυμπίλλε φον Ρεντέν, αναφερόμενη στα φρούρια του Αγίου Ιλαρίωνα, του Βουφαβέντο και της Καντάρας. Αν έβλεπε σήμερα τις περισσότερες ελληνορθόδοξες εκκλησίες στα κατεχόμενα ή τα όσα έχουν απομείνει απ' αυτές, θα επεξέτεινε κατά πάσα πιθανότητα την περιγραφή της και στα όσα εξαναγκάστηκαν οι Ελληνοκύπριοι να αφήσουν πίσω πέρα από τη γραμμή του Αττίλα.

Μερικοί τουρίστες θα τα είδαν κάτω από ακόμα δραματικότερο φακό, όπως π.χ. κάποιος γερμανόφωνος επισκέπτης στη Λάπηθο, ο οποίος έγραψε σ' ένα τοίχο μέσα στην πλήρως λεηλατημένη εκκλησία του Αγίου Λουκά: «Αγαπητοί Τούρκοι, αν αυτή είναι η δύναμή σας... κρίμα». Εκκλησίες σαν αυτή ή π.χ. η εκκλησία στον Άγιο Ερμόλαο ανήκουν πλέον στην κατηγορία των μη επιδιορθώσιμων κτιρίων και θεωρούνται έτοιμες για κατεδάφιση. Μέσα σ' αυτές δεν έμεινε τίποτε που θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως οικοδομή: Σκέτο χώμα και ετοιμόρροποι τοίχοι τις έχουν καταδικάσει σε τελειοδική παρακμή.

Μια μικρή δόση ελέους φαίνεται να έχει παραχωρηθεί σ' εκείνες τις εκκλησίες, που μετατράπησαν σε τζαμιά, σε κοινότητες που ήταν καθαρά ελληνικές και επομένως δεν διέθεταν οποιαδήποτε στοιχεία του Ισλάμ.

Ζυμπίλλε φον Ρεντέν, Γερμανίδα

Ένα τέτοιο παράδειγμα αποτελεί η εκκλησία του Αγίου Επίκτητου λίγα μόνο χιλιόμετρα ανατολικά από την Κερύνεια.

Εκεί αφαιρέθηκαν ο σταυρός και η καμπάνα από το κωδωνοστάσιο και τοποθετήθηκαν δυο χωνοειδή μεγάφωνα. Στο εσωτερικό της έγιναν επίσης σημαντικές αλλαγές: Το ιερό είναι άδειο. Μπροστά απ' αυτό κρέμεται ένα μεγάλο παραπέτασμα και στο κέντρο του μια τουρκική σημαία. Και όλα τα άλλα εκκλησιαστικά αντικείμενα έχουν εξαφανιστεί. Το δάπεδο σκεπάζουν διάφορα χαλιά για τα βασανισμένα γόνατα των μουσουλμάνων. Ένα ισλαμικό ιερό εγκαταστάθηκε στο νότιο μέρος της εκκλησίας με κατεύθυνση τη Μέκκα. Το μόνο που έμεινε είναι οι λάμπες. Ο γερασμένος χότζας, που μου άνοιξε την πόρτα, πήρε θέση στην είσοδο. Με παρακολουθεί μ' ένα ύφος αμηχανίας και δεν φέρνει ένσταση όταν εξετάζω σχολαστικά κάθε τετραγωνικό μέτρο. Ναι μεν έχει αλλοιωθεί ο χαρακτήρας της εκκλησίας, όμως υπάρχει μια μικρή παρηγοριά σ' αυτό το χώρο εξακολουθούν να συγκεντρώνονται άνθρωποι.

Σ' άλλα μέρη της υπό κατοχή Κύπρου είναι αδύνατο να μπει ή να δει κανείς το εσωτερικό μιας εκκλησίας. Μα ακόμα και η φωτογράφιση εξωτερικών όψεων εκκλησιών είναι ανεπιθύμητη. Μια σχετική υπόδειξη μου είχε γίνει στο Καζάφани. Ένας άντρας στο καφενείο δίπλα από την τοπική εκκλησία με αντιλήφθηκε, ενώ πηγαينوερχόμουνα στην αυλή με τη φωτο-

γραφική μου. Με μια αποφασιστική χειρονομία μου έκαμε σήμα να μη φωτογραφήσω εκείνο το άσχημο πια αντικείμενο και να ικανοποιηθώ με άλλα μοτίβα.

Άργησες φίλε μου...

Μεγάλη τύχη είχαν ελάχιστες εκκλησίες, όπως π.χ. το μοναστήρι του Αποστόλου Βαρνάβα ή η εκκλησία του Αρχαγγέλου Μιχαήλ στην Κερύνεια. Μετά από διεθνείς διαμαρτυρίες για την καταστροφή της πολιτιστικής κληρονομιάς των Ελλήνων στα κατεχόμενα το καθεστώς Ντενκτάς παρακινήθηκε να επιδιορθώσει έξι εφτά και να τις κρατήσει εν ζωή. Το κίνητρο ήταν και εξακολουθεί να είναι φυσικά πολιτικό.: Στον τουρίστα γίνεται μια επίδειξη σεβασμού προς ξένους πολιτισμούς.

Για 3.000 ΤΛ μόνο μπορεί να τις θαυμάζει και να μεταφέρει τα ανάλογα μηνύματα στην πατρίδα του. Σχετικοί χάρτες βοηθούν τον επισκέπτη, ώστε να μη χαθεί σε μέρη, όπου δεν έχει φθάσει ακόμα η πολιτιστική μέριμνα του Τουρκοκύπριου ηγέτη. Για ορισμένους ανθρώπους του η τουρκική εισβολή και το ξερίζωμα των Χριστιανών πρέπει να έγιναν προ αιώνων. Αλλιώς δεν εξηγείται η τιτολόφηση της εκκλησίας του Αρχαγγέλου Μιχαήλ ως «Μουσείου Εικόνων».

Φέτος ο Ραούφ Ντενκτάς έχει αποκαλύψει για πρώτη φορά την αδυναμία του για ιστορικούς τόπους. Στον πρόλογο του πανάκριβου περιοδικού. «Ο Ντενκτάς ως φωτογράφος - Εικόνες από τη Βόρεια Κύπρο» πληροφορεί τον αναγνώστη: «Είναι καθήκον όλων μας να προστατεύσουμε και να συντηρούμε πολιτιστικούς και ιστορικούς θησαυρούς που βρίσκονται στη Βόρεια Κύπρο».

Διευκρινίζει όμως ότι μ' αυτό εννοεί κατά κύριο λόγο «τα παλιά κτίρια με ιστορική αξία στο τουρκικό τμήμα της Λευκωσίας».

Κρίμα που δεν το έχει εκδώσει στην τουρκική γλώσσα. Ποιος ξέρει, ίσως αρκετοί κάτοικοι στο Βορρά διαβάζοντας το, θα διαφοροποιούσαν την συμπεριφορά τους απέναντι στα ελληνοκυπριακά μνημεία.

Ο Γιενίμ πάντως δείχνει βαθιά απογοητευμένος για τη συμπεριφορά των συγχωριανών του. Στην κοινότητά του μερικοί «χρησιμοποιούν την εκκλησία ως σκυβαλότοπο, άλλοι ως αποχωρητήριο».

Ανατριχιάζω...

Στον τόπο της τελικής ανάπαυσης των ανθρώπων παρουσιάζεται η ίδια εικόνα. Σχεδόν όλα τα κοιμητήρια έχουν καταστραφεί ολοσχερώς. Ταφόπετρες και σταυροί Ελληνοκυπρίων δύσκολα αναγνωρίζονται μέσα στα συντρίμια. Στην Εφτακώμη ο Γιενίμ εντόπισε στο τοπικό - επίσης κατεστραμμένο νεκροταφείο ένα κοπάδι προβάτων. Μέσα στη σκιά των δέντρων φαίνεται ότι απόλαυσαν τα άφθονα άγρια χόρτα. Ο Γιενίμ μου ανέφερε ότι Τούρκοι ξήλωσαν συστηματικά τους τάφους με την ελπίδα να βρουν χρυσά αντικείμενα.

Αλλά και κτίρια, τα οποία δεν έχουν καμιά σχέση με παραδόσεις και θρησκείες, αφήνονται εκτεθειμένα στις δυνάμεις της φύσης χωρίς οποιαδήποτε φροντίδα. Και τούτο παρόλο που κατοικούνται από ανθρώπους. Δεν αποκλείεται βέβαια ότι η αδιαφορία για την κατάσταση των σπιτιών να οφείλεται και στην αγωνία πολλών πως με τη λύση του Κυπριακού θα πρέπει να εκκενώσουν την ξένη πε-